

“การประชาทันทกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ในการนำซีทีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ”¹

อภิศักดิ์ ทองนพคุณ²

รศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย³

■ บทนำ

ในอดีตยุคที่สังคมมนุษย์ปกครองกันเอง มีการประชาทนต์ผู้กระทำผิด หรือถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดเกิดขึ้นในสังคม กระทั่งผ่านมาถึงยุคที่สังคมมนุษย์จัดตั้งรัฐ ขึ้นปกครองและดูแลความสงบเรียบร้อยของสังคม ทำให้มนุษย์ต้องถูกกำหนด ให้มีหน้าที่หลายประการต่อรัฐ โดยเฉพาะหน้าที่ในการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย มนุษย์จึงพึงได้รับประโยชน์และการคุ้มครองตามสมควรจากรัฐด้วย ตัวอย่างเช่น ผู้ต้องหาในคดีอาญายังคงมีฐานะเป็นมนุษย์ อันพึงได้รับการปฏิบัติอย่างมนุษย์ ผู้เป็นสมาชิกของสังคม และควรได้รับโอกาสในการกลับไปใช้ชีวิตในสังคม อย่างปกติสุข

การดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับผู้ต้องหามากขึ้น โดยถือว่า ผู้ต้องหาไม่ได้เป็นเพียงผู้ถูกดำเนินคดีเท่านั้น หากแต่เป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ ในการดำเนินคดีด้วย และให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่า ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ซึ่งเป็นหลักมาตรฐานสากลของทุกประเทศ ที่มีเจตนามุ่งคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหา โดยในประเทศไทยหลักดังกล่าว บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 39 ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจึงต้องคำนึงถึงมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาด้วย

¹ ดัดแปลงมาจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประชาทนต์ผู้ต้องหาในการนำซีทีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ : ศึกษากรณีการประชาทนต์ และมาตรการในการป้องกัน “ระดับปริญญาโท หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² - นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- นิติศาสตรบัณฑิต หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- นิติศาสตรบัณฑิต (จิตวิทยา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) มหาวิทยาลัยมหิดล

- ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนจะเกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องหาอยู่เสมอ เพราะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายกับตัวผู้ต้องหาโดยตรงในขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐาน การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เป็นวิธีการปฏิบัติประการหนึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาตามมา ดังจะเห็นได้จากข่าวที่พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ มักปรากฏภาพที่ผู้ต้องหาถูกประหัตประหารจากชาวบ้านหรือญาติของผู้เสียหายที่มาเฝ้าดูการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาอย่างร้ายแรง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบข้างของผู้ต้องหา เช่น บิดา มารดา ญาติพี่น้องที่อาจได้รับความอับอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง ทั้งที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่อย่างใด บทความนี้มีความมุ่งหมายที่จะให้สังคมตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และเสนอแนะแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจากการประหัตประหารในขณะนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

■ การลงโทษด้วยการประหัตประหาร

การประหัตประหาร (Lynching) ยังไม่มีการให้คำจำกัดความไว้อย่างชัดเจน โดยพบความหมายหรือแนวคิดของการประหัตประหารที่นำสนใจดังนี้

Markovitz, Jonathan Paul (1999) อธิบายว่าคำนิยามของ “การประหัตประหาร” ที่แท้จริงนั้นยังไม่มีผู้ใดให้คำนิยามได้ชัดเจน เป็นเพียงการอุปมาให้เห็นภาพเท่านั้น

Arellano, Lisa Ann (2004) ให้ความหมายว่า “การประหัตประหาร” หมายถึง การพิจารณาลงโทษในคดีพิเศษโดยฝูงชน ทั้งนี้ฝูงชนคือบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ไม่อำนาจตัดสินคดีตามกฎหมาย

Chestnut, Trichita Marie (2009) อธิบายว่า “การประหัตประหาร” คือการลงโทษด้วยความทารุณ

โหดร้าย และถือเป็นร่องรอยความโหดร้ายของประวัติศาสตร์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 อธิบายความหมายคำว่า “ประหัตประหาร” หมายถึง การที่ฝูงชนกลุ่มรวมทำร้าย เป็นการลงโทษบุคคลที่ตนเข้าใจหรือคิดว่ามีความผิดโดยไม่ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

ศรีนิดา พรหมพิตร (2526) ได้ให้ความหมายของ “การประหัตประหาร” ว่าหมายถึง การแสดงเจตนา ร่วมกันของมหาชนที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดรับโทษทัณฑ์จากการกระทำความผิดนั้นอย่างสาสม โดยมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. เป็นการกระทำของฝูงชน
2. ด้วยเจตนา ร่วมกันในที่หนึ่งใด เป็นเจตนา ร่วมที่ต้องการแก้แค้นต่อผู้กระทำความผิดเพื่อให้เขาได้ชดใช้กรรมที่เขาได้ก่อขึ้นนั้น

3. เพื่อประจาน เป็นการทำให้ได้อ้าย

4. ต้องไม่เป็นการจลาจล เพราะการจลาจลมีลักษณะเป็นการก่อความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ไม่มีเจตนา ร่วมกันที่จะทำโทษบุคคลใดเหมือนการประหัตประหาร

จากความหมายและแนวคิดข้างต้นสามารถประมวลความหมายได้ว่า “การประหัตประหาร” หมายถึง การกระทำของฝูงชนที่มีเจตนา ร่วมกันที่จะลงโทษบุคคลที่ตนเข้าใจหรือคิดว่ามีความผิดให้ได้รับโทษทัณฑ์จากการกระทำความผิดนั้น โดยไม่ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้การลงโทษด้วยการประหัตประหารไม่ปรากฏหลักฐานว่าเกิดขึ้นครั้งแรกที่ใดและเมื่อใด แต่พบว่าในอดีตนั้นมีการลงโทษด้วยวิธีการดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เช่น บทลงโทษในกฎหมายอิสลาม (Punishment in Islamic Law) ที่บัญญัติให้ใช้การขว้างด้วยก้อนหินเป็นบทลงโทษสำหรับผู้ผิดประเวณีที่แต่งงานแล้ว (มุฮัมมัดซาคี เจ๊ะหะ, 2547) หรือในประเทศที่ถือว่าเป็นผู้นำโลกเสรีอย่างสหรัฐอเมริกา ก็มีการลงโทษด้วยการประหัตประหารเกิดขึ้นมาก่อน โดยในอดีตการประหัตประหารเป็นหนึ่งในบทบาทสำคัญ

ที่ใช้ควบคุมสังคมของชาวแอฟริกัน-อเมริกันซึ่งในปี ค.ศ. 1880 - 1930 มีชาวแอฟริกัน-อเมริกันกว่าพันคน ถูกประหารชีวิตด้วยการแขวนคอในสหรัฐอเมริกา แต่การลงโทษด้วยการประหารชีวิตเริ่มเลือนหายไปเมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่สอง เนื่องจากรัฐบาลได้ตระหนักถึงชื่อเสียงและเกียรติภูมิของประเทศ (Tameka Bradley, 2004) นอกจากนี้การลงโทษด้วยการประหารชีวิตยังเคยเกิดขึ้นทั้งในยุโรป และในแอฟริกาได้ ซึ่งเกิดขึ้นมากในช่วงยุคแห่งการแบ่งแยกสีผิว ค.ศ. 1980 รวมทั้งในอินเดียซึ่งการประหารชีวิตเป็นเครื่องมือที่วรรณสูง ใช้ข่มเหงวรรณะที่ต่ำกว่า

สำหรับประเทศไทย การลงโทษด้วยการประหารชีวิตในอดีตนั้นจะมีลักษณะเป็นการประจาน โดยปรากฏอยู่ในพระอัยการลักษณะโจร ซึ่งตราขึ้นโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) เมื่อพุทธศักราช 1903 ในความผิดต่อพระศาสนาบัญญัติไว้ว่า “...ผู้ลักทรัพย์ของพระสงฆ์ เป็นต้นว่า แก้วแหวน เงินทอง ผ้าผืนแพรพรรณที่มีผู้อุทิศแก่พระสงฆ์ ลักเอาคัมภีร์ไปขายก็ดี ให้ลงโทษเสมอลักทรัพย์ เอาขึ้นขายอย่างประจานอย่าให้ดูเยี่ยงอย่างกัน ให้ทวนด้วยลวดหนึ่ง 60 ที่ ให้ตัดนิ้วมือ ให้ไหมจตุรคุณ...” ต่อมาพระอัยการลักษณะโจรถูกยกเลิกเมื่อพุทธศักราช 2451 โดยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นอกจากนี้ในกฎหมายฉัฎฐสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีกล่าวถึงโทษทัณฑ์ลอยแพไว้ว่า “พ่อแม่ลูกพี่น้องยายหลาน ตาหลาน ลุงน้าหลานทำชั่วกันไซ้ ให้ทำแพลอยผู้นั้นเสียในทะเล” การทำโทษลอยแพจึงเป็นเสมือนการประจานผู้กระทำผิดไปด้วยในตัว ทั้งนี้การลงโทษด้วยการไล่แพลอยไปเช่นนี้จะเคยทำกันจริง ๆ มากี่ครั้ง ไม่พบเรื่องราวกล่าวถึงในพงศาวดาร แต่ได้พบจดไว้ในจดหมายเหตุไทรลัมย์รัชกาลที่ 2 ว่า เมื่อปีชวด จ.ศ. 1178 (พ.ศ. 2359) เดือนอ้าย ‘ลอยแพนางเครือวัลย์’ ซึ่งนางเครือวัลย์เป็นใครและทำผิดอะไรจึงได้ถูกลงโทษลอยแพเป็นเรื่องที่ยังไม่มีใครทราบ แต่ก็เห็นหลักฐานว่าในสมัยกรุงเก่าเคยมีการลอยแพทำโทษอย่างโบราณมาแล้ว (ส. พลายน้อย, 2542) ปัจจุบันการประหารชีวิตที่ปรากฏในประเทศไทย

จะมีลักษณะเป็นการที่ผู้ชนเข้รุมทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาในขณะที่ทำให้เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ดังที่ตกเป็นข่าวให้เห็นอยู่เป็นประจำทั้งทางหนังสือพิมพ์หรือทางโทรทัศน์ ซึ่งมีผู้ต้องหาล้วนไม่น้อยต้องถูกละเมิดสิทธิได้รับความเสียหายทั้งร่างกายและจิตใจโดยไม่อาจประเมินค่าเป็นตัวเงินได้

■ สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ไม่ถูกประหารชีวิต

การดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศ จะให้การรับรองสิทธิของผู้ต้องหาโดยบัญญัติเป็นหลักไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในส่วนที่ไม่ถูกประหารชีวิตนั้นมีดังนี้

1. **ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** ในรัฐเสรีประชาธิปไตย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่ามีความค่าสูงสุดอันมิอาจก้าวล่วงละเมิดได้ เป็นสิ่งที่พึงจะต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐ โดยมาตรฐานสากลที่มีการกล่าวถึงเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right 1948) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Right 1966) ปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการกระทำทารุณและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Declaration on the Protection of all persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel , Inhuman or degrading Treatment or Punishment 1975) และประมวลระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials 1979) เหล่านี้ล้วนมุ่งคุ้มครองการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกินขอบเขตอันอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาโดยเฉพาะเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เช่นกัน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นหลักที่รัฐธรรมนูญให้ความสำคัญและคุ้มครองแก่ประชาชนทั้งนี้การตกเป็นผู้ต้องหาทำให้ค่าความเป็นคนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องหมดสิ้นไปด้วย และการตกเป็นผู้ต้องหาที่มีเชื้อเชื้อชาติทำให้ค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาแตกต่างไปจากคนทั่วไปในสังคม ผู้ต้องหาจึงยังต้องได้รับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป และเมื่อการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาเป็นเสมือนการลงโทษแก่คนตอบแทนให้ผู้ต้องหาได้รับผลจากการกระทำที่ตนได้ก่อขึ้นโดยไม่ได้นิ่งถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงถือได้ว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการประชาทัณฑ์ตามบทบัญญัติมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2. สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่นานาอารยประเทศให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 วรรค 1 และวรรค 2 ว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

หลักการดังกล่าวปรากฏเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2492) โดยขณะประชุมยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2492) อยู่ นั้น สภประชาชาติอยู่ระหว่างการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและจัดทำแล้วเสร็จจนประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 จึงได้มีการนำหลักการ

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาบรรจุลงในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย (พ.ศ. 2537) ทำให้สิทธิพลของแนวคิดเรื่องการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้สืบทอดกันต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจนถึงทุกวันนี้ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 นี้ ถือว่ามีความสำคัญต่อผู้ต้องหาอย่างมาก เพราะเมื่อผู้ต้องหาอยู่ในขั้นตอนการสอบสวน คดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน หรือในระหว่างการพิจารณาของศาลจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดได้ และเมื่อการประชาทัณฑ์เป็นวิธีปฏิบัติอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาดูเหมือนเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นจึงถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะไม่ถูกประชาทัณฑ์ตามบทบัญญัติมาตรา 39 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

3. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตถือเป็นสิทธิอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นหลักการสากลที่สำคัญอย่างยิ่งสิทธิในชีวิตและร่างกายของมนุษย์ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ติดตัวของมนุษย์มาตั้งแต่ต้น ไม่มีใครจะสามารถพรากสิทธิในชีวิตและร่างกายไปจากตัวเราได้ ยกเว้นแต่โทษประหารชีวิต ในส่วนของสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม...”

ซึ่งสอดคล้องกับในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่กล่าวไว้ในข้อ 5 ว่า “บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือหยามเกียรติมิได้” อีกทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคน

ให้พ้นจากการกระทำทารุณ และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Declaration on the Protection of all persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or degrading Treatment or Punishment 1975) โดยความหมายของการกระทำทารุณตามปฏิญญาดังนี้ หมายถึงการกระทำใดๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด หรือทุกข์ทรมานอย่างยิ่ง ไม่ว่าด้านร่างกายหรือจิตใจ หรือเพื่อลงโทษผู้นั้นสำหรับการกระทำของผู้นั้น หรือที่ผู้นั้นต้องสงสัยว่าได้กระทำ อีกทั้งปฏิญญาดังนี้เห็นว่าการกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นการกระทำทารุณหรือการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถือเป็นความผิดที่กระทำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และพึงถูกประณาม(กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2548)

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 มุ่งจะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล จากการทารุณ ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม เมื่อการประชาพัทธ์ผู้ต้องหาที่มีลักษณะเป็นการลงโทษผู้ต้องหาด้วยวิธีที่ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เหมือนเป็นการตัดสินการเป็นผู้กระทำ ความผิดของผู้ต้องหาจากมติมหาชน มิใช่จากกระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้นจึงถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะไม่ถูกประชาพัทธ์ตามบทบัญญัติ มาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

4. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ

สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งที่นานาประเทศให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา สำหรับประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 ว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ผู้ต้องหาในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ...” และ มาตรา 81 ว่า

“รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมาย และการยุติธรรม...คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น...”

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 และมาตรา 81 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา มิให้ได้รับการล่วงละเมิด ทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง และจากบุคคลอื่น และเมื่อการประชาพัทธ์ถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาที่กฎหมายให้ความคุ้มครองอย่างชัดเจน ทั้งเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต ดังนั้นผู้ต้องหาจึงมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากรัฐในการที่จะไม่ถูกประชาพัทธ์ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราดังกล่าว

■ การนำผู้ต้องหาที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ในขั้นตอนการสอบสวน

ในการสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา การนำผู้ต้องหาที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ หรือที่สื่อต่างๆ ระบุว่า การทำแผนประกอบคำรับสารภาพ ถือเป็นหลักปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ เชื่อว่ามีความสำคัญและมีส่วนช่วยในการค้นหาความจริงในขั้นตอนการสอบสวน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานอัยการและของศาล และจากหลักฐานที่ปรากฏจากกระเปียบของกรมตำรวจ

และคำพิพากษาศาลฎีกา แสดงให้เห็นว่าวิธีการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพได้ถูกนำมาใช้ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2482 และเป็นวิธีการที่พนักงานสอบสวนยึดถือปฏิบัติเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (เสริมสกุล ขำวัฒนพันธุ์, 2537)

ทั้งนี้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนพบว่าได้มีการกล่าวถึงความหมายหรือคำนิยามเกี่ยวกับการนำชี้ที่เกิดเหตุไว้แต่อย่างใด คงมีแต่ระเบียบปฏิบัติที่มีการกล่าวถึงการนำชี้ที่เกิดเหตุเอาไว้ โดยเริ่มปรากฏอยู่ในระเบียบกรมตำรวจในปี พ.ศ. 2491 ได้กระชับการตำรวจเกี่ยวแก่คดีลักษณะที่ 10 เรื่องการสอบสวนผู้ต้องหา ข้อ 261 ซึ่งกำหนดว่า “ในคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไปหรือคดีที่มีหลักฐานอ่อน ต้องให้ผู้ต้องหาทำชี้ที่เกิดเหตุ และทำแผนที่สังเขปให้ผู้ต้องหาลงชื่อรับรองไว้ด้วยเสมอ ถ้าสามารถถ่ายรูปที่เกิดเหตุประกอบไว้ด้วยยิ่งดี” ซึ่งจากการตรวจสอบระเบียบดังกล่าวโดยละเอียดแล้วปรากฏว่า ไม่มีส่วนที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติในการนำชี้ที่เกิดเหตุไว้ว่าพนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติอย่างไร ผู้ต้องหาจะต้องปฏิบัติอย่างไร ในปัจจุบันระเบียบการตำรวจเกี่ยวแก่คดีได้ถูกยกเลิกไปแล้ว โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ใช้ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งจากการศึกษาประมวลระเบียบการดังกล่าว ปรากฏว่ามีการกล่าวถึงการนำชี้ที่เกิดเหตุไว้ในเรื่องหลักการถามปากคำผู้ต้องหา ข้อ 247 (4) ซึ่งกำหนดว่า “เมื่อผู้ต้องหาได้รับสารภาพให้พนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุ และทำแผนที่สังเขปสถานที่เกิดเหตุ และบันทึกการชี้ฐานที่เกิดเหตุของผู้ต้องหาไว้เป็นหลักฐาน ให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่อรับรองไว้ในแผนที่สังเขปและบันทึกนั้น และสืบสวนหาพยานหลักฐานประกอบคำรับของผู้ต้องหาด้วย” และในเรื่องการทำแผนที่และถ่ายรูปสถานที่เกิดเหตุ ข้อ 266 ที่กำหนดว่า “การทำแผนที่ที่เกิดเหตุประกอบสำนวนการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องจัดให้ผู้กล่าวหา

ผู้ต้องหา หรือพยานซึ่งเป็นผู้นำชี้สถานที่เกิดเหตุนั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้ในแผนที่เกิดเหตุนั้นด้วยทุกราย ทั้งนี้เพื่อให้แผนที่เกิดเหตุนั้นมีน้ำหนักพียงเป็นพยานหลักฐานได้มั่นคงยิ่งขึ้น และป้องกันมิให้บุคคลนำชี้สถานที่เกิดเหตุนั้นได้แย่งคัดค้านแผนที่เกิดเหตุในชั้นศาลอันจะทำให้เสียหายแก่รูปคดีได้ด้วย”

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานอัยการและของศาล แต่เมื่อพิจารณาจากระเบียบปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวจะเห็นได้ว่ายังไม่ได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติไว้โดยชัดเจน ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงปรากฏว่าการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพมักจะเกินขอบเขตของวัตถุประสงค์ในเรื่องดังกล่าวอยู่เสมอ กล่าวคือมีการจัดให้ผู้ต้องหาทำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน และให้สื่อมวลชนบันทึกภาพเพื่อเผยแพร่ข่าวได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา และอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตของผู้ต้องหาด้วย เพราะหากการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพในกรณีที่อยู่ในความสนใจของมหาชนอาจเกิดการประชาพิณท์ผู้ต้องหาได้

เมื่อวิเคราะห์ถึงอำนาจของพนักงานสอบสวนในการนำผู้ต้องหาชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพตามหลักการแห่งกฎหมายแล้วเห็นว่า วิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกินขอบอำนาจของพนักงานสอบสวน เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ถือเป็นกรอบใหญ่ไม่ได้ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน มีเพียงประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเป็นคู่มือในการปฏิบัติ แต่หากพิจารณาในมุมมองของพนักงานสอบสวนเรื่องความจำเป็นในการนำผู้ต้องหาชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพที่พนักงานสอบสวนโดยทั่วไปถือว่าเป็นวิธีปฏิบัติวิธีการหนึ่งในขั้นตอนการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณา

ของศาล โดยชี้ให้ศาลเห็นถึงพฤติการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดและเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหาได้ยอมรับข้อเท็จจริงในรายละเอียดตามที่ปรากฏในคำให้การรับสารภาพ ทำให้เป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีปฏิบัติดังกล่าวแม้จะกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาไปบ้าง แต่ก็เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ

■ ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาในการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

เมื่อวิเคราะห์เรื่องการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาในขณะนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพแล้วพบว่าผู้เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวอาจมีความผิดตามกฎหมายดังนี้

1. ผู้ประชาทัณฑ์ การประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาในขณะนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ดังนั้นผู้เข้าร่วมประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้องของผู้เสียหาย หรือประชาชนทั่วไปที่มาดูการนำชี้ที่เกิดเหตุ จึงเข้าข่ายมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ นอกจากนี้หากมีการด่าทอผู้ต้องหา ก็อาจถือเป็นการดูหมิ่นผู้ต้องหาด้วย ซึ่งเป็นความผิดฐานดูหมิ่นผู้อื่นตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

2. เจ้าหน้าที่ตำรวจ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 81 บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

และโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกและแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะตัวแทนของรัฐจึงต้องทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิดโดยบุคคลอื่น นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 บัญญัติว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ควบคุมผู้ต้องหา นำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพแล้วมีการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาเกิดขึ้น จึงเข้าข่ายมีความผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ทั้งการไม่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาให้พ้นจากการล่วงละเมิดโดยบุคคลอื่น และการไม่จับกุมผู้เข้าร่วมประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาที่ตนดูแลอยู่ อันเป็นการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นด้วย

3. สื่อมวลชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 35 บัญญัติไว้ว่า

“สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหรือโฆษณาแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

การที่สื่อมวลชนบันทึกภาพการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาในขณะนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน ย่อมส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติภูมิ และสถานะทางสังคมของผู้ต้องหา จึงเข้าข่าย

เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 35 บัญญัติคุ้มครองไว้ นอกจากนี้การกระทำดังกล่าวของสื่อมวลชนยังเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามในประการที่น่าจะ ทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง และทรัพย์สิน ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นมีความผิดฐานหมิ่นประมาท”

แต่หากพิจารณาในมุมมองของสื่อมวลชน ก็อาจมองได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเสนอข่าวของสื่อมวลชน

■ ผลกระทบที่เกิดจากการประชาสัมพันธ์ผู้ต้องหา ในการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

การประชาสัมพันธ์ผู้ต้องหาในขณะนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ผลกระทบต่อผู้ต้องหา การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ หากมีการประชาสัมพันธ์ผู้ต้องหาเกิดขึ้น ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาโดยตรง ทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต และสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ นอกจากนี้หากสื่อมวลชนบันทึกภาพเหตุการณ์ดังกล่าวเผยแพร่สู่สาธารณชน ยังเป็นการทำลายชื่อเสียงเกียรติภูมิของผู้ต้องหา ทำให้ค่าของผู้ต้องหาในทางสังคมหรือศีลธรรมหมดไปหรือลดน้อยลง การนำรูปของผู้ต้องหาไปลงหรือแพร่ภาพโฆษณา บุคคลที่ไดพบเห็นก็จะเกิดความรู้สึกในทางไม่ดีต่อตัวผู้ต้องหา ทำให้ผู้ต้องหาได้รับความหมองมืดดำ การกลับเข้าสู่สังคมของเขาย่อมได้รับผลกระทบ อาจทำให้เขาต้องกลายเป็นบุคคลที่ถูกสังคมรังเกียจ หรือตัวเขาเองอาจไม่กล้าสู้หน้าสังคม เกิดเป็นตรรกะปัดป้องเขาตลอดไป

2. ผลกระทบต่อบุคคลอื่น นอกจากผลกระทบต่อสิทธิ ชื่อเสียงเกียรติภูมิ และสถานะทางสังคมของผู้ต้องหาแล้ว การประชาสัมพันธ์ผู้ต้องหาในขณะนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพยังอาจส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงครอบครัวของผู้ต้องหา ไม่ว่าจะเป็น บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร และญาติพี่น้องทำให้เสื่อมเสียต่อชื่อเสียงเกียรติภูมิ ทำให้ต้องได้รับความอับอาย หรืออาจกลายเป็นที่รังเกียจของบุคคลรอบข้าง ส่งผลให้พวกเขาต้องทนทุกข์ทรมานทางจิตใจตลอดจนเสื่อมเสียต่อวงศ์ตระกูลของผู้ต้องหาอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

3. ผลกระทบต่อสังคม การที่สังคมได้มีการประชาสัมพันธ์ผู้ต้องหาเกิดขึ้น ย่อมสะท้อนให้เห็นว่า สังคมนั้นไม่ได้ให้ความคุ้มครองที่ถูกต้องและเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกันกับประชาชนทุกฝ่าย และยังสะท้อนให้เห็นถึงการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างร้ายแรง ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีประเทศพัฒนาแล้วประเทศใดยินยอมให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้น ทั้งนี้จากการที่ผู้ต้องหาซึ่งถูกประชาสัมพันธ์ต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงและสถานะทางสังคม กลายเป็นบุคคลที่ถูกสังคมรังเกียจ หรือกลายเป็นส่วนเกินของสังคม ไม่สามารถประกอบอาชีพหรือเข้าสู่สังคมได้ ก็อาจเป็นการผลักดันให้เขาต้องไปกระทำความผิด เกิดเป็นปัญหาอาชญากรรมตามมาในที่สุด

■ วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจากการประชาสัมพันธ์

การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจากการประชาสัมพันธ์ในขณะนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ มีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจากการประชาสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. กฎหมายและระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การนำชี้

ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ กฎหมายที่เป็นกรอบใหญ่คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนไว้อย่างชัดเจน มีเพียงประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีซึ่งถือเป็นคู่มือในการดำเนินคดีอาญากำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติเอาไว้เท่านั้น ดังนั้นวิธีการปฏิบัติดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของพนักงานสอบสวน ซึ่งหากพนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจไม่นำผู้ต้องหาซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ปัญหาการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหาจะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าพนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจให้มีการนำผู้ต้องหาซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ สิ่งตามมาก็คือการไม่มีระเบียบวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังปราศจากขอบเขตและการควบคุมที่เหมาะสม ทำให้การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการนำผู้ต้องหาซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพโดยเฉพาะในกรณีที่เกิดเหตุต่อหน้าประชาชนและสื่อมวลชนขาดประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจากการประชาทัณฑ์

การนำผู้ต้องหาซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ อาจดูเหมือนเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหา และกฎหมายก็ไม่ได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ควรยกเลิกวิธีการดังกล่าว เพราะจะทำให้ประโยชน์ที่ได้รับจากวิธีการนี้ต้องหมดไป ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาของรัฐต้องลดลง ดังนั้นข้อเสนอแนะคือ ต้องกำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการนำผู้ต้องหาซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และปรับปรุงประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ให้มีวิธีปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจน ภายในขอบเขตและการควบคุมที่เหมาะสม ทั้งนี้ควรกำหนดให้มีการนำซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพขึ้นได้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นและผู้ต้องหาต้องยินยอมเท่านั้น ซึ่งในการนำผู้ต้องหาไปนำซึ่งเกิดเหตุจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก โดยจะต้องจัดให้มีกำลังเจ้าหน้าที่

ตำรวจเพื่อไปคุ้มกันผู้ต้องหาให้เพียงพอ และจะต้องไม่กระทำในลักษณะประจาน ไม่กระทำต่อหน้าสาธารณชนจำนวนมากเพื่อเป็นการป้องกันสถานการณ์ที่อาจควบคุมไม่ได้ รวมถึงจะต้องไม่มีการแจ้งให้สื่อมวลชนทราบ นอกจากนี้ยังควรบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเพิ่มเติมให้ชัดเจนกล่าวคือ ในขณะที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาไปนำซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ต้องให้มีทนายความของผู้ต้องหาเข้าไปคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาด้วย เพราะการนำซึ่งเกิดเหตุถือเป็นคำให้การอย่างหนึ่งซึ่งผู้ต้องหาในฐานะประธานแห่งคดีควรมีสิทธิมีทนายความเข้าไปคุ้มครองสิทธิได้

2. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ต้องหา ประเทศไทยแม้จะมีรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดเสรีภาพของข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนสามารถรับรู้ได้ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนและสื่อมวลชนไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าใดนัก โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ไม่คำนึงถึงสิทธิและสถานะของผู้ต้องหา ทั้งนี้ในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเองก็เคยออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0606.6/150066 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2540 เรื่องการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนพึงงดเว้นการบอกกล่าวหรือไขข่าวถึงกำหนดวันเวลาที่ผู้ต้องหานำซึ่งเกิดเหตุต่อสาธารณชนทราบ แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีลักษณะเป็นคำแนะนำมากกว่าที่จะเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้ จึงยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิที่จะไม่ถูกประชาทัณฑ์ของผู้ต้องหาตามมา

ข้อเสนอแนะคือ ต้องปรับปรุงแก้ไขทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี โดยกำหนดห้ามมิให้พนักงานสอบสวนบอกกล่าวหรือไขข่าวถึงกำหนดวันเวลาที่นำผู้ต้องหาซึ่งเกิดเหตุต่อสาธารณชน และต้องจำกัด

บทบาทของสื่อมวลชนต่อการเสนอข่าวคดีอาญาเกี่ยวกับผู้ต้องหา ซึ่งทั้งพนักงานสอบสวนและสื่อมวลชนต้องร่วมมือกันโดยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องหามากขึ้น โดยเฉพาะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

3. การบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกประหารชีวิตไว้แล้ว แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้รับการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเท่าที่ควร และไม่มีการนำมาตรากฎทางกฎหมายที่มีอยู่แล้วมาใช้บังคับกับผู้ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการดำเนินคดีอาญานั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะให้ความสำคัญในด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก จึงละเลยต่อการให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา

ข้อเสนอแนะคือ ต้องนำมาตรการทางกฎหมายมาบังคับใช้กับผู้ละเมิดสิทธิที่จะไม่ถูกประหารชีวิตของผู้ต้องหาอย่างจริงจัง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องดำเนินคดีกับผู้ประหารชีวิตผู้ต้องหาในข้อหาทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือต้องมีการลงโทษทางวินัยต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ละเลยไม่คุ้มครองผู้ต้องหาจากการประหารชีวิตเพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติต่อไป นอกจากนี้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหามากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงกระบวนการยุติธรรมโดยรวมเป็นหลัก

4. ความรู้เรื่องสิทธิของผู้ต้องหา กฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหาเอาไว้ แต่สิทธิดังกล่าวยังไม่ได้รับการเผยแพร่อย่างทั่วถึง จึงอาจทำให้ตัวผู้ต้องหา ประชาชนทั่วไปรวมทั้งบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวและทำให้มีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาโดยการประหารชีวิตเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะคือ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันเผยแพร่ให้คนในสังคมรับรู้และเข้าใจในสิทธิของผู้ต้องหามากขึ้น พร้อมทั้งรณรงค์ให้เห็นความสำคัญ

และเคารพต่อสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้ในส่วนของผู้ต้องหานั้น นอกจากการทำให้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิดังกล่าวแล้วยังต้องทำให้ผู้ต้องหาทราบดีว่าสิทธิหรือเสรีภาพของสิทธิของตนด้วย ซึ่งจะมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจากการประหารชีวิต

■ unslu

การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิ่งส่งเสริมมาตรฐานแห่งความถูกต้องชอบธรรมและเกื้อหนุนความมีมนุษยธรรมในสังคม ดังนั้นนานาประเทศจึงให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเพื่อเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศและทำให้เป็นที่ยอมรับในสายตาของประชาคมโลก ประเทศไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกจำเป็นต้องตระหนักถึงเรื่องนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การประหารชีวิตผู้ต้องหาในการนำชีวิตที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เป็นการปฏิบัติที่เกินกว่าเหตุและไม่ชอบธรรม อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงความไร้อารยธรรมของคนในสังคมนั้น การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจากการประหารชีวิตจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ต้องหาในคดีอาญาไม่ต้องได้รับความทุกข์หรือความเดือดร้อนจนเกินสมควรแก่ความจำเป็นในการดำเนินคดีตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยให้มีภาพลักษณ์ที่ดี ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ สื่อมวลชน ประชาชนทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังและทำให้เกิดมาตรฐานที่ดี

■ ussnuksu

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2548.

นพนิธิ สุริยะ. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: วิญญชน, 2537.

มุฮัมมัดซาก็ จะหะ. บทลงโทษในกฎหมายอิสลาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อิสลามิกอะเคเดมี, 2547. ครีนิดา พรหมหิตาธร. ประชาสัมพันธ์. วารสารอัยการปีที่ 6 (ตุลาคม 2526): น. 62.

ส. พลายน้อย. ปกิณกะประเพณีไทย. กรุงเทพฯ: บริษัทดับเบิลยูเอ็น พรินติ้ง จำกัด, 2542.

เสรีมสกุล ขำวัฒนพันธุ์. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาคดีอาญา: ศึกษากรณีการนำซีทีเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ ปณิธิวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

Arellano, Lisa Ann. Lynching and the American past: Violence, narrative and identity. Stanford University, 2004.

Chestnut, Trichita Marie. Engendering lynching: Women activists and victims of lynchings and white mob violence in the United States, 1837 – 1946. Howard University, 2009.

Hobbs, Tameka Bradley. “Hitler is here”: Lynching in Florida during the era of World War II. The Florida State University, 2004.

Markovitz, Jonathan Paul. Legacies of lynching: Collective memory, metaphor, and racial formation. University of California, San Diego, 1999.

